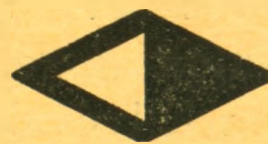

DR KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

SZOMBAT

Március 4-én : KONGRESSZUS

A Heller-ügyhöz. — A megbaboná-
zott fiu. — Beszéljünk mi is Alpár
Gittáról. — A német alaposság. —
Nietzsche és az antiszemitizmus.
Thomas Mann felolvasása. — Rabbi
mint hitközségi elnök — Olvasom,
Nem olvasom . . ! — Szines ripor-
tok. — Hirek.

Március negyedikén összeül az Országos Gyűlés

Mint értesülünk, Stern Samu udvari tanácsos, az Országos Izraelita Iroda és a Pesti Izraelita Hitközség elnöke a Kormányzó engedélye alapján kibocsátott 5504/1934. számú vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendelet értelmében március 4-re egybehívta a magyar kongresszusi zsidóság alkotmányozó gyűlését, a 210 tagból álló Izraelita Országos Gyűlést. A magyar zsidóság történelmének nagyjelentőségű fejezete kezdődik a kongresszusi szervezet parlamentjének ülésével, amely az új szervezeti szabályzatok megalkotásával korszakos munkát fog végezni. Az Országos Gyűlés egybehívása tárgyában kibocsátott hirdetmény, közjogi fontosságára való tekintettel, a magyar hivatalos lapban, a Budapesti Közlöny f. évi 17. számában is megjelent.

Az Országos Iroda által az Országos Gyűlés tagjaihoz intézett meghívó levelet az alábbiakban közöljük:

Mélyen tisztelt Hittestvéreim!

Magyarország Kormányzója Ófőméltóságának 1934. évi május hó 19-én magas hozzájárulásával kibocsátott 5504/1934 II. v. k. m. rendelet I. pontja az 1868. évi december hó 10. napján egybegyűlt Izraelita Egyetemes Gyűléstől alkotott szabályzatok és határozatok módosítására és kiegészítésére hivatott Izraelita Országos Gyűlés összeülése helyének és idejének meghatározásával engem bizott meg. Ennek folytán tisztelettel értesitem, hogy az Országos Gyűlést f. évi március hó 4. napjára, (Adar hó 29. napjára) Budapest székesfővárosba egybehívtam és az Országos Gyűlés ezen napon délelőtt 11 órakor a Pesti Izraelita Hitközség nagy disztermében (VII., Wesselényi-utca 7.) megkezdi tanácskozásait. Van szerencsém az így egybehívott Országos Gyűlésre tisztelettel meghívni.

Az Országos Gyűlés tanácskozásait ünnepélyes Istentisztelet vezeti be, amelyet a megnyitás napján délelőtt 10½ órakor a dohány-utcai főtemplomban tartunk meg.

Az Országos Gyűlés tanácskozásainak tárgya: 1. Az elnök által előterjesztendő

tanácskozási szabályok megalkotása. 2. A kongresszusi szabályzatok módosító és kiegészítő szabályzat megalkotása. Az Országos Gyűlés tanácskozásainak előkészítése végett egyidejűleg megküldöm: a) a Kiegészítő Szabályzat kidolgozására kiküldött Szervezeti Bizottság által elkészített Javaslatot; b) a Kiegészítő Szabályzat Javaslatának Indokolását; c) az Országos Gyűlés Ház- és Ügyrendjének a szervezeti bizottság által kidolgozott tervezetét.

Bizton remélem, hogy fontos megbízatásának megfelelően az Országos Gyűlésen megjelenni és annak tanácskozásain mindvégig résztvenni méltóztatik.

Az Országos Gyűlés határozataiból fakadjon áldás Hazánkra és felekezetünkre. Kelt Budapesten, 1935. évi január hó 10. napján. 5695. évi Sevat hó 6. napján, Hittestvéri üdvözlettel Stern Samu, a Magyarországi Izraeliták Országos Irodájának elnöke.

A REMÉNY zsidó ifjúsági folyóirat legújabb száma dr. Molnár Ernő avatott szerkesztésében, szép képekkel és változatos tartalommal jelent meg. A folyóirat ezzel a számával XXI. évfolyamába lépett. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII. Ajtósi Dürer sor 9. Félévi előfizetési díj 2.50 pengő.

A **Ruhakonfektió kereskedelmi és ipari rt.** és a **Habitus ruházati rt. igazgatósága és felügyelőbizottsága** jelenti, hogy ügyvezető-igazgatója, a vállalat megalapítója és felvirágoztatója

Barta Andor

úr

munkás életének delén váratlanul elhunyt.

Emlékét kegyelettel fogjuk megőrizni!

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

Az új kongresszus előtt

Márciusban összeülnek az Izraelita Országos Gyűlés megválasztott delegátusai, akiknek feladatuk lesz, hogy a jogfolytonosság alapján tovább építsék a kongresszusi zsidóság szervezetét abban az irányban, amelyet az 1868/69-iki egyetemes gyűlés, azaz az akkori kongresszus megjelölt. Közel 60 éves tapasztalatot kell felhasználni és az ezen idő alatt megnyilatkozott visszásságokat a szervezeti életből ki kell küszöbölni. Az Országos Gyűlés hat évtized után az első testület, amely a kongresszusi zsidóság számára törvényes határozatok hozatalára van feljogosítva. Tanácskozásának anyaga az Országos Iroda elnökségének előrelátása és komoly tárgyalásra való készlető akarata folytán megjelent két kötetben. Az első tartalmazza a *Kiegészítő Szabályzatot*, mely a régi statutumokat ellátja a szükséges pótlásokkal és elhagyván belőle az elavult dolgokat, a mai idők szellemében állítja a felekezet szolgálatába. A másik kötet tartalmazza az *Indokolás-t*, amely bevilágít a műhelybe, ahonnan hosszas tanácskozások, latolgatások és megfontolások eredménye gyanánt kikerült a Kiegészítő Szabályzat.

Mindkét munka pontos és lelkiismeretes áttanulmányozása elengedhetetlen minden, a felekezeti közügyekkel foglalkozó embernek. De különösen értékes az *Indokolás*, amellyel szerzője dr. Munkácsi Ernő felekezeti közjogi irodalmunkat egy mindenképpen kiváló munkával gazdagította. Okfejtéseivel, szempontjaival még sokszor fogunk találkozni, hiszen a dolog természete szerint az Országos Gyűlés szónokai és előadói számára ez lesz az érvelésnek fegyvertára. Ebből az alkalomból csak két megjegyzésre akarunk szoritkozni, amely nem is annyira a könyv tulajdonképeni tartalmára vonatkozik, mint inkább a bevezető részre, amely történeti perspektívába beállítja a kongresszusi zsidóság megszervezésére irányuló törekvéseket hat évtizeden át. Történetről lévén szó, nem értjük, miért nem említi a *Léderer Sándor dr.* néhai hitközségi elnök által kezdeményezett és

elég nagy lármával megindított hitközségi országos összejövetelt. Az egész ügyről meglehet az embernek a véleménye, hisz tulajdonképen ez a mozgalom egy antikongresszus akart lenni, amely az addigi Országos Irodát fölöslegessé kívánta tenni, — de azért a történeti teljesség kedvéért elhallgatni talán mégsem kellett volna, már csak azért sem, mert ez az egész összejövetel klasszikus, tanulságos példája annak, hogy egy céltudatos, erélyes vezérre van szükség az ilyen munka terén, mert a „mezei hadak“ lényegében véve mindent helyeselnek a „Herdænphilosophie“ igazsága értelmében. Ugyancsak a történeti teljesség kedvéért meg kellett volna említeni *Polnay Jenő*nek 1919. végén indított védelmi szövetségét, amellyel egyesíteni akarta a zsidóságot. Ez a kísérlet valamivel termékenyebb volt a Léderer-félénél, amennyiben zsidóvédő iratokat adott ki és neki köszönhetjük, hogy megíródott *Venetianer dr.* újpesti főrabbi „A zsidók története“ című munkája.

Munkácsi Ernő dr. igen érdekesen és szakszerűen peregteti le előttünk a magyar zsidóság törekvéseit jogi helyzetének tisztázására és *jogállományának gyarapítására*. Könyve természeténél fogva nem vonja le a tanulságokat, de az Országos Gyűlésen felhangzó beszédek bizonyára ki fogják domborítani az ebből adódó szempontot, amely alkalmas arra, hogy a neológ zsidóság önérzetét megszilárdítsa. Az elmúlt 70 év története ugyanis azt bizonyítja, hogy

a neológia érdeme a magyar zsidóság minden jogának kivívása.

A neológia ezen érdemét nem kell és nem szabad elhallgatni. Az orthodoxia *befelé erősítette* a zsidóságot, de *kifelé a harcot* a neológia vezette és az orthodoxia a kivívott eredményből azután mindig részt kért, a bibliai hadijog alapján, amelyet Dávid király úgy fejezett ki: „ugyanaz a rész jár annak, aki kivonul a harcba, mint annak, aki a berendezések és holmik fölött őrködik“, vagyis a hadtápvonal katonája éppen olyan jogot formálhat az osztályrésze, mint a frontharcos. Hogy az orthodoxia nem helyezte súlyt a felekezet közjogi helyzetének megszilárdítására, az megmagyarázható ugyan és éppen ezért érthető, hogy például az *emancipációt* 1867-ben az orthodoxok szerencsétlenségnek tartották, sőt egyes helyeken böjtöltek is, hogy be ne következzenek, mint ahogy néhány hónappal később a pozsonyi jesiván tették, hogy a kongresszus határozatai ne valósuljanak meg és hogy meghiusításukra a Budapestre felutazott főrabbi, a Keszav Szófer tervei sikerüljenek. Amikor a *receptióról* kezdtek beszélni, az orthodoxia nem vett részt a harcban, sőt ellene volt akkor is az egész törekvésnek, amint azt szegény *Ehrenreich Móric* elhúnyt hírlapíró kollégánknak az annakidején

„Reception und Orthodoxie“ cím alatt kiadott brosurája elég világosan mutatja. Így volt ez a *felsőházi képviselet*nél is, ahol szintén nem tartotta szükségesnek az orthodoxia az aktív közbelépést, amennyiben arra az álláspontra helyezkedett, hogy ha lesz felsőházi képviselet, úgy őneki is jut egy hely.

És így egész biztos, hogyha a neológának sikerül az autonómiájáról kiépíteni, az orthodoxiára igen nagy haszon hármlik, amennyiben a kongresszusi táborban tapasztaltakat felhasználja az ő céljai szolgálatában.

Ezért, bár csak a kongresszusi zsidóság delegátusai gyülekeznek az Országos Gyűlésre, mégis nyugodtan azt mondhatjuk a bibliai szóval:

„Egész Izrael szemel feléd vannak irányítva”

és így az egész magyar zsidóság érdekében kívánatos, hogy ez a felelősségi érzet domináló és irányító legyen az egész tanácskozásnál.

A Heller-ügyhez

A budai hitközség legutóbbi gyűlésén, amelyen tanácskozni kellett volna a Pesti Izraelita Hitközséggel kötendő gazdasági egyesülés dolgában, kínos szenzációt nyújthatott, hogy Dr. Heller Bernát szeminárium tanár bejelentett egy nagy sérelmet, azt, hogy megfenyegették, hogy elveszik tőle a szeminárium órákat, ha ellenzi majd a gazdasági együttműködést, sőt orvosfiának is ártani fognak Zsidókórházi karrierjében. A bejelentés rendkívül kellemetlenül hatott, össze-vissza való kiabálás keletkezett, amely az egész összejövetelt megfosztotta a kellő nivótól. Mielőtt az ügygel foglalkoznám, regisztrálom azt, amit a felszólaló professzorról irtam a „Szombat” 1932. január 1-i számában,

— „Heller Bernát egyike a legtudósabb zsidó embereknek Magyarországon. A teológiai tanulmányaival párhuzamosan végezte 35 év előtt az egyetemi tanárképzőt s még mielőtt rabbivá avatták — liberális idők voltak — már ki is nevezték reáliskolai tanárnak. Kiválóan ismeri az arab nyelvet, az arab irodalom zsidó vonatkozásait, nagy tudású kutatója az összehasonlító folklornak (néprajz), emel-

lett ismeri az európai modern nyelveket és — amit legelőször kellett volna említeni — a biblikus tudománynak elsőrangú szakembere. A reáliskola szolgálatából hívta meg a Pesti Hitközség 1920-ban zsidó gimnáziumi igazgatónak, s vagy 7 év előtt a szeminárium biblia-tanára lett, mely minőségben rendkívüli buzgósággal irányította a rabbijelölteket. A bibliával szemben elfoglalt álláspontja nem szokványosan és nem egészen orthodox, de azt mindenki tudja, hogy egyéni élete teljesen megfelel a konzervatív zsidó követelményeknek. Nem volt nagyon népszerű több felekezeti faktornál, egyrészt, mert megvetette az olcsó sajtóbeli babérokat, — még a Magyar Zsidó Szemlébe se írt, — másrészt nem tudott hízelegni oly köröknek, akik elméletileg orthodoxok s csak egyéni életmódjukban biblia-kritikusok, sőt biblia-tagadók. . . De még itt le akarom szögezni, hogy életemben összesen 1—2-szer beszéltem vele.”

Jogom van ezek után kijelenteni, hogy a professzor úr nem helyesen cselekedett. Először azért, mert egy izgatott hitközségi közgyűlés nem alkalmas hely ilyen kérdések kitálatására, miután a hall-

gatók nagyrésze nincs informálva és nem is lehet. Az egyik rész azt hiszi, hogy Isten tudja, micsoda dús javadalmazású stallumról van szó. A másik rész azt vélheti, hogy mit követhetett el az a tudós professzor, hogy olyan könnyen lehet kiemelni őt az állásából? A közönség nincs is tisztában a szeminárium jogi helyzetével és azt gondolja, hogy a szeminárium tanári kara függő viszonyban van a Pesti Izraelita Hitközségtől és így tehát lényegében véve nem is tudja, mi a sérelem, hisz a felsőbbségnek mindenütt bizonyos joga van, még a legtudósabb tanárokkal szemben is. Ezenkívül meg kell állapítani, hogy a felszólalás izgatott tenorja egész kínosan hatott; az egyik oldalon gyűlöletet okozott, a másikon dacot váltott ki. Nem szabad elfelejteni azt sem, hogy saját fia érdeke ellen cselekedett, amikor az ő ügyét is belekeverte. Mivelhogy a professzor úr közismerten nem valami jó szónok, az elkeseredése oly hecsületsértő kifakadásokra ragadta, amelyeket nehéz lenne őneki adatokkal alátámasztani. A tudósoknak az ismert mon-

dás értelmében a solaum-ot kellene szolgálni. Dr. Heller sérelmét máshol méltóbban előterjeszthette volna.

Mindezek után meg kell állapítani, hogy a professzor úr csak tanítja Salamon király bölcsességét, de nem követi, hisz a Mislé oly gyönyörűen mondja: „Milyen jó egy szó — a maga idejében.” De ez a felszólalás sem a maga idejében, sem a maga helyén nem hangzott el.

Mindezek után és ennek dacára változatlanul tisztelem a professzor úr egyéniségét, tudását, tudományosságát és karakterét, de meg kell mondanom: a Professzor úr már egyszer az ő legsajátabb egyéni ügyében egy elhamarkodott lépésre ragadta el magát, melyet később sokszorosan megbánt, midőn lemondott állásáról és kérte nyugdíjaztatását. A végén kiderült, hogy ez a saját kárára elkövetett ballépés volt, amelyet nem lehetett visszacsinálni. Erre emlékezve, nem tartom kizártnak, hogy Heller professzor máris megbánta a budai közgyűlésen tartott beszédét.

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE

Borah szenátor segítségével 15 évi szenvedés után kiszabadult egy rabbi a cseka börtönéből

A szovjetoroszországi Anapol városkában tanított már sok évtized óta a messzeföldön szent életéről híres talmudchochom: Rabbi Almanowits. Mikor a szovjet uralomra került és megkezdte irtó hadjáratát a vallás ellen, természetesen Almanowits jesivája előtt sem álltak meg, hanem követelték a jesiva felszólását. Mikor az ősz rabbi megtagadta az engedelmességet és tovább tanított, a cseka emberei elfogták és bebörtönözték. Három évi fogság után szabadlábra került, de miután a következő héten ismét megkezdte a szentírás tanítását, ismét elfogták és most még szigorubb börtönbüntetéssel sújtották. Hivei mindent elkövettek, ami Szovjetoroszországban elkövethető volt, természetesen eredmény nélkül. Almanowits fia, aki a lengyelországi Ticktin város rabbija volt, egyik be-

adványt a másik után intézte a népbiztosok tanácsához apja kiszabadítása érdekében, de mind ez hiába volt, az ősz rabbi továbbra is fogoly maradt. Néhány hónappal ezelőtt a ticktini rabbi kiutazott Amerikába és felhívta Borah szenátor figyelmét apja rettenetes helyzetére. A szenátort meghatotta a vértanu rabbi sorsa, aki immár tizenöt éve sinylődött a cseka börtönében. Érintkezésbe lépett Litvinow külügyi népbiztossal, aki közölte, hogy Almanowits rabbi szabadlábra került és csakhamar kiutazási engedélyt is kapott. Kook, palesztinai főrabbi rendelkezésére, Almanowits rabbi átveszi egy szentföldi jesiva vezetését.

RADIUS FILMSZINHÁZ, Nagymező utca 22—24. Telefon: 22 0—98. Előadások kezdete 3, 5, negyed 8, fél 10 órakor.

Német alaposság

A berlini Philo-Verlag kiadásában nemrégiben jelent meg a Philo Lexicon, amely azt a büszke felírást viseli címlapján: „a zsidó tudás kézikönyve”. Hát szó sincs róla, a Philo-lexikon minden hasonló kis kézikönyv közül kimagaslik, de ki kell jelentenünk, hogy több alaposságot vártunk tőle! A könyv kiállítása, beosztása, áttekinthetősége minden kritikát kiáll, csakhoggy... Mindenki, aki egy lexikont kézbe vesz, legelőször önkéntelenül az általa ismert és hozzá közelálló, őt legjobban érdeklő dolgokra vonatkozó részeket nézi meg, mintegy ellenőrizve az egész mű szavahihetőségét. Ha a magyar zsidó adatok alapján bírálók el a Philo-lexikon hitelességét és alaposságát, nagyon szomorú lenne, az eredmény. Egynéhány felületességet és hiányt átadunk olvasóinknak. Megemlékezik pl. a lexikon Székely Ferencről, mint a Pesti Izraelita Hitközség elnökéről, de már Stern Samu nevét hiába keressük, ő aki már évek óta nem sine glória betölti ezt a nehéz tisztséget, a lexikonból kimaradt. A magyar zsidó sajtó ird és mondd két lappal szerepel és az újságírók és publicisták közt hiába keressük például Vészi József nevét. A magyar zsidó írók listája a lexikonban a következő: Hevesi Lajos, Kis József, Bródy Sándor, Heltai Jenő, Molnár Ferenc, Biró Lajos, Hatvany Lajos és Lengyel Menyhért. A film és operett rovatban mindössze három nevet találunk: Gaál Franciskát, Alpár Gittát és Bársony Rózsit. Két tudós is szerepel: Löw Imánuel és Blau Lajos, de már sem Hevesi, sem Fischer főrabbi nevét nem találtuk. Talán a legszebb az, hogy Vázsonyi Vilmos is kimaradt, ő úgy látszik nem eléggé súlyos személyiség. Találkozunk ellenben egy érdekes névvel a zsidó hadvezérek között. Martin Höld von Siegard a rejtélyes hős neve. Valószínűleg az alapos mű síogárdi Zöld Márton tábornoakra gondolt. Nem folytatjuk a hibák és hiányok felsorolását, de önkéntelenül felmerül bennünk az az enyhe gyanu, hogy

Palestine Shipping Co. Ltd., Haifa.

A Palestínai hajózási társaság március 13-tól kezdve kéthetenként rendszeres hajójáratot tart fenn

Triest — Haifa

között.

A 10.000 tonnás „TEL-AVIV” nevű gőzösön csakis egy egységes I. osztálynak megfelelő osztály van. A teljesen új kettő és négy személyes kabinjai a legmodernebb kényelemmel, hideg-melegvíz szolgáltatással, szellőztető készülékekkel stb. vannak felszerelve.

Gyönyörű séta- és sportfedélzetek és társashelyiségek,

Legelsőrangú élelmezés. Kívánságra szigorúan rituális ellátás.

Felvilágosítást ad és részletes leírásokkal készséggel szolgál a Palestine Shipping Co Ltd., európai vezérügynöksége V., Vigadó-u. 5. Telefon: 81-6-96, 84-2-96.

a kétségen kívül hiteles német adatok kivételével a többi országra vonatkozó adat ugyanolyan alapos és helyt álló mint a magyar adatsor. Ejnye, ejnye, Philo-Verlag! Ez lenne az a sokat emlegetett és dicsért német alaposság?..

Olvasom

Az „Illustrazione Vaticana” egyik cikkében élénken tiltakozik az ellen, hogy a porosz iskolákban tankönyv gyanánt használják Theodor Fritschnek, a hírhedt antiszemita és katolikusgyűlölő írónak a zsidókérdésről írott, nagymértékben elfogult könyvét. Hirül adja továbbá a lap, hogy Pacelli biboros a német-vatikáni konkordátum retifikációja alkalmával erőlyes tiltakozást jelentett be a kikeresztelkedett német zsidók elnyomatása és üldözése ellen.

A megbabonázott Berl

A száz év előtti lengyelországi chaszidizmusban gyakori volt az eset, hogy egy Rebbe hívei elkeseredettebben harcoltak egy másik csodarabbi híveivel. Ez a tradíció úgy látszik fennmaradt mostanáig. Nagykárolyban ugyanis Teitelbaum híres rabbi működött úgyis, mint hitközségi rabbi. Legutóbb megválasztották Szatmárra, de szerette volna, ha utóda valami rokona lenne. De volt egy konkurrens szaplonczai (szepinkei) rebbe, aki hívei segítségével a rabbiszékbe beültette vejét: Horovitz Abist. A „Szatmári“ hívei természetesen ellene vannak, a „Szepinkei“ barátai viszont a szatmáriakat teszik átok alá. Így történt, hogy Stein visói lakos szepinkei-barát, fia pedig a szatmári hive, de ez azután meg is kapta a büntetést abban a röpiratban, amelyet apja kiadott, amint ezt egy nagyváradi lapban olvassuk.

„Szombaton Careiben voltam és ott meggyőződtem, sajnós, hogy az a félelmetes hír, miszerint Stein Berl nevű fiam a szaploncai rabbi veje, a carei rabbi ellen áskálódik, igaz. Hogy emiatt a világ előtt tisztázzam magam és hogy meg ne átkozzanak, mert egy ilyen gyermeket nemzetem, tudomására, hozom a világ zsidóságának: a mai naptól fiamat úgy tekintem, mintha elhagyta volna ősei vallását, a gyász jeléül megszakitottam a ruhámat, 120 év után ha meghalok, ne engedjék,

hogy hitehagyott fiam „kadist“ mondjon utánam.

Én erre a végső lépésre már régen elszántam magam, de a carei dajen és a metsző, Josef Leb azt mondták nekem, hogy fiam valami Istennek tetsző dolgot cselekszik ezzel.

Sajnos, megtudtam, hogy ők sem jobbak a volt fiamnál, sőt talán rosszabbak, mert csatlósnak, eszköznek használták fel.

Saját akaratomból, megtört szívvel irtam ezeket a sorokat.. — Stein Mózes visói lakos.“

Ha ez a rossz Berl ezek után sem tér meg, akkor a „Szatmári“ egész biztosan megbabonázta.

Herriot nyilatkozata a francia zsidóságról

Edouard Herriot, a volt francia miniszterelnök a newyorki „Der Tog“ munkatársának érdekes interwiewban vázolta a franciaországi zsidók jelenlegi helyzetét.

— Ha a reakcionáriusok — mondotta Herriot — ismét felütnék Franciaországban fejüket és ismét faji kérdéseket felvetve, a Dreyfuss-per zavaros napjait akarnák visszahozni, olyan leckét kapnának, amitől sohasem felejtjenek el, hogy Franciaországban az antiszemitizmusnak nincs talaja! A zsidók és a francia nép egybeforrtak. Egyek a munkában és a harcmezőkön együtt véreztek a közös cél érdekében. Nemcsak a mostani háborúban, hanem mindenkor, amióta csak emancipálódásuk megtörtént. A francia kultúra a zsidók teljesítményeivel is gyarapodott, és Franciaország örökké hálás a zsidóknak ezekért a teljesítményekért. Azok az emberek és alakulatok, akik viszálykodást akarnak szítani a fajelmélet felállításával — a tűzzel játszanak! Ha a reakció mégis tettekre ragadtatná el magát, úgy a francia nép nagy többségével fogja magát szemben találni. A zsidók társadalmunk szerves része, aki bántja őket, az megbántja az egész francia nép szuverenitását. És ezt nem fogjuk túrni!

szó csupán:
3 SIRKŐ
LÖWY-NÉL
BUDÁN

II. FŐ-UTCA 79.
TELEFON: 51-5-81

Alkalmi vételek
legolcsóbb áron!

II. Zárda-utca 3
Margit körut sarok

Hadd beszéljünk mi is Gittáról

Alpár Gitta interjút adott Bécsben egy hírlapírónak és ezt a valamást ki kellene nyomatnia valamilyen felekezeti fórumnak és százezernyi példányban közölni mindkét nembeli zsidó ifjúsággal.

Az interjúban szó van az árja férjről, a divatos filmszínészről, ki jó üzletnek tekintette ezt a házasságot és akinek apja rá sem akart nézni törvénytelen fiára, viszont az anyja parasztasszony, aki mélyen megveti zsidó menyét és becsméri már előre születendő unokáját, biztosan zsidó származására való tekintettel. Mikor a fajvédelem beütött, a férj inkább Hitlert választotta.

Fabula docet: Ime, a vegyes házasságban rendesen ez a mérleg a zsidóság szempontjából.

Az egészben, tragikus volta dacára, azonban van egy vigasztaló momentum. A primadonna a hírlapírónak elmondta ugyanis, hogy a családi otthonból elküldte apját, aki hitközségi szolgálatban áll, valamint összes hozzátartozóit, mert a karácsonyt egyedül akarta tölteni, várva árja férjét. Ez azt bizonyítja, hogy *Alpár Gitta* elfelejtette, hogy valamikor *Klopper Regina* volt és ebben van a vigasztaló mozzanat: aki ilyen könnyen felejt, az gyor-

san el fogja felejteni a házasságát, bármilyen emlékezetes is az zsidó közérdekből.

Olvason

a „Független Magyarország” című lapban: Mindenki, aki az élen áll, megtörténhetik az, ami Glücksthal Samu dr.-ral történt az elmúlt héten: védekeznie kell vádak ellen, amelyekkel méltatlan módon illették. Pedig a feljelentő, Krivos Árpád dr. — mint maga is lojálisan kijelentette — tisztelője Glücksthal Samu személyének és hosszú közéleti szereplésének. Mi lett volna, ha nem ismerné el Glücksthal érdemeit? Milyen vádak terjesztett volna elő ebben az esetben?

Különös látvány volt Glücksthal a vádlott szerepében. Több, mint három évtizedes törvényhatósági tevékenység után — amely idő alatt elérte a főváros polgárságának becsülését és szeretetét és megszerezte mindazokat a kellő dekorumokat is, amelyekkel a törvényhatóság és a felsőbbségek díszíthetik fel a közélet emberét — oda kell állania és el kellett mondania azt, amit úgyis tud mindenki, hogy nem érzi magát bűnösnek, hogy tisztességes ember, hogy nem él vissza azal a bizalommal, amellyel polgártársai és a székesfőváros önkormányzata viseltetik irányában.

A Jury felmentette Glücksthalt a vád alól. De vajjon elégtételnek nevezhetjük-e ezt? Vajjon megbékíthet-e egy feddhetetlen jellemű férfiút az, ha bizonyítékok hiányában kimondják róla, hogy nem lehet elítélni, mert a vádló nem tudta igazolni a vádjait?

TOKAJI MINTAPINCE

FUCHS LÁSZLÓ

tolcsvai bortermelő lerakata.

BUDAPEST, V. NÁDOR UTCA 5

Telefon: 81—2—74.

Az első fecske:

BALL-BAND

tavaszi vásár

Kossuth Lajos-u. 15

OLVASOM,...

NEM OLVASOM...

Olvason

Az OTBA egyik főorvosának hanyagsága folytán két ikergyerek mérgezésben meghalt. Milyen jó, hogy az OTBA nem alkalmazott zsidó orvosokat és így biztos, hogy a hibás főorvos nem zsidó. Egyébiránt igen öröndetes, hogy ezzel kapcsolatban propagandát csinálnak a háziiorvosi intézménynek. Ez öröndetes annyiban, hogy a zsidó orvosok oly szomorú helyzetének föllendítése várható tőle, hiszen azt tudjuk a békeidőkből, hogy a keresztény családoknak legkedvesebb barátja a zsidó háziiorvos volt.

Olvason

Claude Farrére, a híres francia író nálunk felolvasást tartott a régi és az új Japánról. A felolvasás az előtte való napon megjelent németül a Freie Presseben. Az illusztris előadó azután szóról-szóra megint elmondta. Ez a példa szolgáljon megnyugtatóul azoknak, akik iszonyuan meg vannak botránkozva, ha egy rabbi ugyanazt a beszédet elmondja ötször-hatszor.

Nem olvasom

Dr. Munkácsi Ernőt sohasem látni kávéházban, reprezentációs kötelezettségeit is a minimumra redukálja, csak így magyarázható meg, hogy a hitközség sokoldalú ügyészi teendői mellett még ahhoz is volt ideje, hogy jelentős részt vett az új statutumok előkészítő munkálataiban. Sőt, Munkácsi dr. írta meg a statutumok hatalmas kötetet kitevő roppant fontos és érdekes indokolást, mely örök időre kútfő gyanánt

fog szerepelni a magyar zsidóság történetében. Ily nagyarányú elfoglaltság mellett sem hanyagolja el archeológiai munkásságát és legutóbb tette közzé Avicenna kánonjának miniatürjeit. Dr. Patai József, a *Múlt és Jövő* szerkesztője lapjában dr. Munkácsi Ernő cikkét érdekes illusztrációkkal közli.

Olvason

Az ujságokban is pertraktáltak, hogy egy Pesten működő rabbi-vallásstanár tizenhatezer pengős pert viselt egy adósa ellen. Egy antiszemita ujság ebből az alkalomból kikelt az ellen, hogy a rabbi kamatot vett és sokszor aláhuzza, hogy ezt tiltja a „Sulchan Aruch“. Ez az argumentálás tulajdonképpen dicsőség a zsidó vallás számára, mert mutatja, hogy az antiszemiták is tudják, hogy a Tóra emberének milyen nemes felfogást kellene tanúsítani szociális ügyekben. Éppen ezért ez a támadás az illető kartársai körében nem is keltett bosszankodást, inkább irigységet, mert bármilyen értékesnek is tartották az illetőt, mégsem gondolták, hogy ennyi érték fölött rendelkezik. Az irigység azonban nem volt hosszú tartamu, mert kiderült, hogy az antiszemita ujság által felfujt ügy csak szappanbuborék, mert semmi sem igaz belőle.

Olvason

Hovhannesian Eghia gödöllői ügyvéd könyvet írt, amelyben megvilágítja azt a borzasztó öldöklést, amellyel a törökök megoldották az örménykérdést, amennyiben egyszerűen kiirtották az örményeket. (Erről egyébiránt Franz Werfel ismert regényt írt.) A szerző maga is örmény és egyideig magyar fajvédő

körökben is szerepet játszott, ahol tudvalevőleg az örménygyilkos törököket is turáni testvérekként köszöntötték. A turániak által eszközölt örménygyilkosság tanulmányozása remélhetőleg most már meggyőzte a szerzőt arról, hogy nincs tisztességes fajvédelem gyilkolás útján, még hogyha mondták is a törökök, hogy nem az örményt gyűlölik, csak saját fajtájukat óvják és szeretik. Jack Londonnak is azt mondta egy afrikai kannibál, hogy ők a kereszténységet nem gyűlölik, csak önmagukat védik és azért megeszik a hittérítőket.

Olvason

Bukarest egyik legnagyobb gyárosa. Max Ausschnitt kitért. Hogy ne mondják, hogy gyávaságból tette, nem a román hivatalos egyházba lépett, hanem római katolikus lett. Sohasem érdeklődött zsidó ügyek iránt, de amikor két évvel ezelőtt Lord Melchett Bukarestbe érkezett a Makkabea sportvilágszervezet propagálására, (amelynek kiküldötteit a Pesti Izraelita Hitközség is szívélyesen fogadta), akkor nagy bankettet adott saját költségén, amelyen száz ember jelent meg. De mivel előtte egy Margulies nevű bankár is adott ilyen bankettet és mindegyik résztvevővel fizettetett a Makkabea céljaira ezer leit, ő tultett rajta, a vacsorát ingyen adta és minden vendége után még külön 1200 leit, tehát 120 ezer leit juttatott zsidó sportcélokra. Most kitért. Bizonyítékául annak, hogy a zsidó sport támogatása nem kötelez a zsidósághoz való hűségre és csupán sport-támogatással a zsidóságot fenntartani nem lehet.

Olvason

Thomas Mann, aki most felolvás nálunk, egy külföldi lapban nyilatkozott és úgy látia, hogy az emberiség egyetlen megváltása az, amit ő vallási humanizmusnak nevez. Száz évvel ezelőtt Luzatto olaszországi zsidó tudós azt hirdette, hogy

Palesztinába!

a Purim-karneválhoz, a Világ-Makkabiáh és Pesszah ünnepe alkalmából legolcsóbban, leggyorsabban és legkényelmesebben

Lloyd-Triestino

ragyogó legmodernebb óceánjáróin, a „JERUZSÁLEM” és „PILSNA”

pompás gyorshajókon (csak külső kabinok) és

R Ó M A

35.000 tonnás tranzatlanti óriásgőzösön, bőséges, izletes, szigorúan rituális ellátással. — A kedvezményes áru társasutazásokra vonatkozóan részletes felvilágosítással a társaság mindkét budapesti irodája:

Thököly-út 2
Váci-utca 4

a zsidóság nacionalizmusa a humanizmus, azaz: a zsidó lét kötelez humanizmusra. Milyen érdekes találkozás, amikor Mann a luzattói gondolatot az egész emberiségre akarja kiterjeszteni.

Olvason

Az „Alliance Israelite Universelle” a Palesztina-alap javára 10.000 frankot adományozott. Ez az első eset, hogy az Alliance a Palesztina-alapot hivatalosan és nyíltan támogatja. Az adakozás rugója az, hogy Palesztinában az egyik telepet Charles Netter-ről nevezték el, aki nemcsak lelkes Palesztina-barát, de az Alliance egyik leghívebb és legeredményesebb úttörője volt. . .

MINDEN ÚJ KÖNYVET MEGKAPHAT magyar, német, francia és angol nyelven Lukács kolcsönkönyvtár és könyvkereskedésében, Budapest, V. Nádor u. 8. Telefon: 80—6—37. Olcsó helybeli és vidéki előfizetési díjak! — Házhoz szállítás.

A Szovjetparadicsom

A „Szombat“ munkatársa Bécsben megismerkedett egy orosz menekülttel, aki hat hete él Bécsben, miután élete kockáztatásával elmenekült a vörös „paradicsomból.“ A nagyműveltségű ember, aki távol áll attól, hogy bármilyen dolgot is elferdítve adjon elő, többek között a következőket mondotta munkatársunknak:

— A legjobban fizetett hivatalnokok és munkások is szükségét szenvednek, hiszen a hivatalosan megállapított élelmszer fejadagok oly kicsinyek, hogy azokat pótolni kell. Zugforgalomban egy kiló hús 20 rubel, egy kiló cukor 30 és egy kiló vaj 40 rubel! (Kb. 40, 60, illetve 80 P.) Kész ruha, ami itt 40—50 schillingbe kerül, odakinn 300 rubelért kapható. — Az emberek éhesen vánszorognak az utcákon. Gyakori látvány, hogy jól táplált katonák éhségtől félig halott embereket bántalmaznak. A híres „gyermekmenhelyek,“ csak arra valók, hogy a külföldieknek büszkén megmutogassák, de

az utcákon és országutakon elvadulva csatangoló, kéregető, sőt rabló gyermekcsordákat nem igen mutogatják. Hivatalosan 8 órás a munkanap, de tényleg gyakran 16 órát is kell naponta robotolni, mert ha nem, nincs élelmiszerjegy. Ami pedig a büszke mondást illeti, hogy „Oroszországban nincs munkanélküli“, — erről csak annyit, hogy tényleg, Oroszországban nincs munkanélkülieket nyilvántartó hivatal és hivatalosan nem vesznek tudomást a munkanélkül, kiéhezetten ácsorgó tömegekről. A politikai elitéltek — akik a halálbüntetéstől megmenekültek — életfogytiglani kényszermunkára ítélve, valóban olcsó munkaerők. Legolcsóbb táp- és fűszer a pálinka! Ijesztő mértékben terjed az alkoholizmus, különösen a gyermekek között. A paraszt nem dolgozik, inkább élete kockáztatása árán is kiszökik az országból. Ilyen lenne a paradicsom? . . .

-o*o*o-

Egy zsidó orvos imája beteglátogatás előtt

A Majmonides mozgalommal kapcsolatban már írtunk arról a fenkölt szellemű, nagy értékű és költői imákról, amiket Rambam szerzett. Most került napvilágra egy tizenkettedik századbéli zsidó orvosnak: **Asaf Judeusnak** imája, amit minden reggel, mielőtt praxisát megkezdte volna, a rendes reggeli imán kívül elmondott. A költői értékű ima magyar fordításban így hangzik:

Minden jónak Kútforrása! Az emberi testet végtelen bölcseségben teremtetted, tizezerszer tizezer csodás műszert helyezve beléje, hogy a halhatatlan lélek méltó hüvelyben legyen. Az emberi test istenalkotta harmóniáját azonban megzavarja a betegség és a gyönyörű isteni alkotás gyakran veszélybe forog, hogy porrá váljon, amiből teremtetted. De Te, végtelen jóságodban, értelmet adtál az embernek, hogy kutassa a természet csodás titkait, keresve azokat a módokat és szereket, mivel a bomlasztó kórt megszüntetni tudná. Engem is arra választottál ki, hogy segítségére legyek a beteg embereknek és erőt adtál arra, hogy ezt a munkámat elláthassam, hiszen a Te engedelműd nélkül ugysem tudná senki a legcsekélyebbet sem véghez vinni. Adj erőt nekem ma

is ahhoz, hogy munkámat jól tudjam el látni! Ne engedd, hogy nyereségvágy, dicsőség utáni hiu kapkodás, vagyon, vagy tekintély megszerzésének akarása elrontsa tiszta szándékaimat, melyeknek egyetlen rugója az emberiség igaz és őszinte szeretete. Tartsd meg lelkem és testem erejét, hogy magasztos munkámat szegénynél és gazdagnál, jónál és rossznál, jóbarátnál és ellenségnél egyaránt elláthassam. Add, hogy további kutatásaim szerencsések legyenek és mélyebbre tudjak behatolni a nagy titokba, add, hogy találjak magamnál bölcsőbbeket és tudósokat, akiktől tanulhatok, okulhatok és csiszolódhatok. Adj nekem türelmet és elnézést, nyájasságot és béketűrést, még ha mindjárt a rosszindulat és balgaság szidalmakkal is szórna tele. Add meg nekem az örök tudnivalóság szent és hasznos érzetét is, hogy sohase legyek rest új oktatást kutatni és elfogadni. Mindenható Atyám! Te kiválasztottál engem arra, hogy teremtményeid élete és halála fölött öröködjem. Most munkámra megyek. Állj mellettem, mert a Te segítséged nélkül semmit sem alkothat és végezhet az ember!

-o*o*o-

פסח של Husvéti árut az ismert kiváló minőségben, az idén is gyártunk.

A felügyeletet az egri főrabbi, főtisztelendő

Schreiber Simon ur

• gyakorolja.

A husvéti áru gyártásának rituális felügyelete még sokkal szigorubb, mint az egész éven át gyártott áru amugy is nagyon szigoru felügyelete. E szigoru rituális felügyelet teljes erejü biztosíték arra, hogy az áru és így különösképen a husvéti áru megbízhatóságához soha kétség nem férhet.

A husvéti árut tehát a legvallásosabb emberek is a legteljesebb bizalommal fogyaszthatják.

FRANCK HENRIK FIAI R.-T.

Budapest, 113, postafiók 5.

Telefon: 68-8-45.

Nietzsche és az antiszemitizmus

Hitler Adolf nemrég meglátogatta Weimarban Nietschének, a híres filozófusnak a nővérét. Az öreg asszony, aki Försternek, a hírhedt antiszemita vezérnek az özvegye, átnyujtotta emlékül a kancellárnak a filozófus törös botját. Hitler előtt felolvasták ezután Försternek 1879-ben Bismarckhoz intézett feliratát, melyben az antiszemita vezér éles szavakkal bélyegezte meg a Németország fajtisztaságát veszélyeztető zsidó szellemet.

Ebből az alkalmából nem árt tisztázni Nietschének az antiszemitizmushoz való viszonyát Hitler kancellár tisztelgése a nagy filozófus emléke előtt sokakban azt a hitet keltheti ugyanis, hogy Nietzsche antiszemita volt. Mások viszont a műveiből vélik kiolvashatni antiszemita hajlandóságát. Nos hát, aki ismerni akarja minden kétséget kizáró, tényleges állásfoglalását az antiszemitizmussal szemben, az olvassa el most könyveikben megjelent leveleit, amelyeket a filozófus 1887—1888-ban anyjához és nővéréhez intézett. Itt egy részletet közlünk a nővéréhez intézett leveléből. A levél könnyebb megértéséhez tudni kell, hogy Nietzsche sógora egy kolonizációs vállalat megbízásából Paraguajba költözött, ahova felesége is követte. Nietzsche ebből az alkalmából írta meg levelét.

— „A lehető legnagyobb butaságot követted el, kedves Lámám magaddal és velem szemben. Hitvesi kapcsolatod egy

antiszemita vezérrel szörnyen elidegenítő hatással van rám s bánattal, melanchóliával tölt el engem. Te ugyan azt mondhatod, hogy a gyarmatosító Försterhez, nem az antiszemita Försterhez mentél feleségül s ebben tökéletesen igazad is van: csak hogy a világ szemében Förster élete végéig úgy fog szerepelni, mint antiszemita-vezér. Tudod, kedves Lámám, számomra becsületbeli kérdés, hogy az antiszemitizmussal szemben való álláspontom abszolút tiszta és minden kétértelműségtől mentesen elutasító maradjon, olyan, amilyennek az írásaim mutatják. Az utóbbi időben az antiszemiták levelekkel árasztottak el engem. Ellenszenvenmet e párttal szemben, mely nevémet szívesen tűzné zászlajára, több ízben kifejezésre juttattam, de Försterrel való rokonságom és régi kiadómmal, Schweitznerrel azóta már megszűnt kapcsolatom, még mindig azt a tévhitet keltik e kellemetlen párt tagjaiban, hogy én is közé-

jük tartozom. Hogy ez a tévhit mennyit árt nekem, azt el sem tudod képzelni. Az egész német sajtó agyonhallgatja a műveimet. Vallami olyasfajta felfogás alakult ki rólam, hogy én csak nyíltan ítélem el az antiszemitizmust, titokban azonban szimpatizálok vele. Ezzel a felfogással szemben tehetetlen vagyok s már többször bele is betegedtem. Tudom, szegény Lámám, hogy igazságtalanság volna

részemről, ha ennek a pártnak a programjáért téged tennélek felelősé. . .

. . . Gyötrő gondolataimból és éles szavaimból olvasd ki a fájdalmat, hogy elvesztettelek s nevedet mindig összekötetésbe fogják hozni egy párttal, amelyhez téged egyetlen közös gondolat nem fűz.“

-o*o*o-

I. Napoleon és Cohn Tóbiás

Hogy Napoleon ki volt, azt mindenki tudja, de hogy Cohn Tóbiás ki volt, azt még a francia historikusok közül is csak a nagyon tudósok tudják, jöllehet Cohn Tóbiás nagyon intim viszonyban volt a korzikai óriással. Cohn Tóbiás kereken száz évvel ezelőtt halt meg; míg élt, köztiszteletnek örvendett és nemcsak Napoleonnal volt, — mint már írtuk, — közeli nexusban, hanem az egész császári udvarral, sőt, a Napoleon bukása utáni hatalmasságokkal is. Cohn Tóbiás tyúkszemirtó volt, még hozzá minden idők legkiválóbb tyúkszemirtója, Nagy Napoleon és később a Bourbonok udvari tyúkszemoperatőrje. Így aztán érthető, hogy a hatalmas uralkodó, akit a természet sok fájdalmas tyúkszemmel sújtott, igen gyakran várta epekedve Cohn mester látogatását. Mikor megérkezett a mester, a császár mindig rosszkedvű és ingerült volt, de Tóbiás bácsi fürge kése nyomán enyhült a kín és oszlott a rosszkedv, úgyhogy a műtét végén a császár és a zsidó pedikűr rendszerint kedélyesen beszélgettek. Nem volt nagy lumen Tóbiás, de természetes zsidó humora volt és így nem egy jó mondása maradt fenn. Mikor 1805-ben a császár hadjáratából Párisba érkezett, azonnal magához hívatta az udvari tyúkszemirtót, aki villámgyorsan hozzáfogott a kínzó bőrkeményedések leoperálásához. A nagy gyorsaság nem tetszett az uralkodónak, félt is, hogy belevág, ezért rákiáltott Tóbiásra: „Ne olyan gyorsan!“ — A kis zsidó, anélkül, hogy lassított volna, rögtön válaszolt:

„Sire, mi ez a gyorsaság ahhoz képest, amivel Felséged az auszterlitzi csatát megnyerte!“ — Az efajta hízlegéseket Napoleon nagyon is méltányolta. Cohn Tóbiás státusba vett udvari tisztviselő volt évi 6000 frank fizetéssel. Uniformisban járt, háromszögletű díszkalappal és spádéval, ajtaján a császári címer díszelgett és az egész udvar megtiszteltetésnek vette, ha tyúkszemeiket vele vágathatta ki.

Maga a nagy császár is szívesen eltréfálkozott az ügyes, jómodorú emberrel. Egy ízben megtörtént, hogy Napoleon előkelő foglya, a Fontainebleauba internált VII. Pius pápa is igénybe vette Tóbiás mester művészetét. Mikor a szent atya pedikürözése után a császár találkozott a mesterrel, a következőket mondta neki: „Hallod-e Tóbiás! Őszentsége egész dicsőhimnuszokat zengett a művészetedről egészen addig, amíg meg nem mondtam neki: „Hallod-e Tóbiás! Őszentsége egész elcsodálkozott és nem győzte eleget csóválni a fejét. . .“ — Napoleon bukása nem sokat változtatott Tóbiás bácsi sorsán, mert XVIII. Lajos udvara is megtartotta őt. A Bourbonok is nagyon jól tudták, hogy a politikának a tyúkszemekhez nincs sok köze. Cohn Tóbiás még hosszú éveken át vágta a felséges és fontos tyúkszemeket, köztiszteletben álló polgára volt Párisnak és hűséges fia, buzgó fia, buzgó tagja a zsidó hitközségnek. Mikor derűs és boldog öregség után meghalt, tekintélyes vagyonát zsidó jótékony egyesületekre és a hitközségre hagyta.

-o*o*o-

